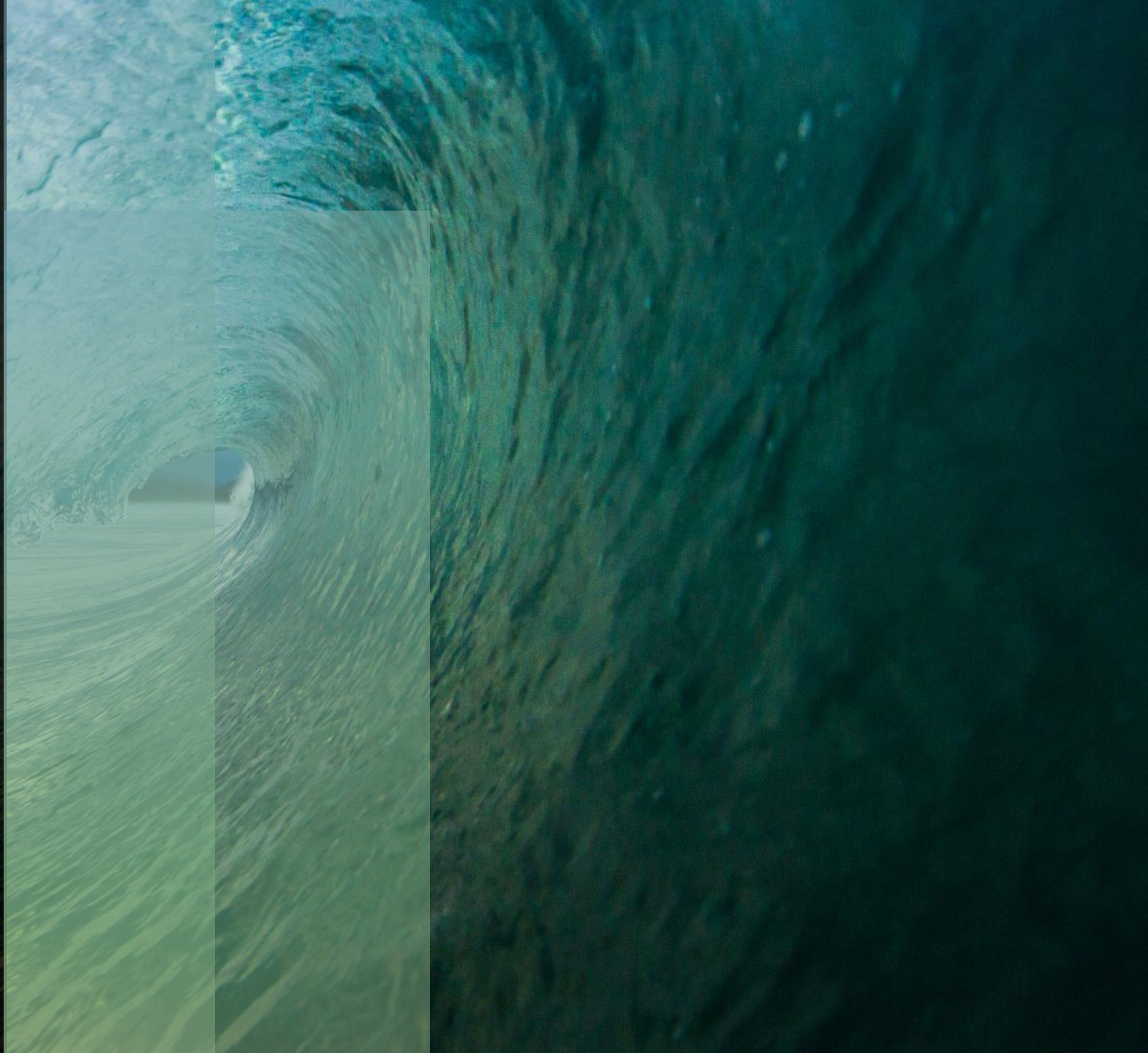

A Nagy Mongol Birodalom története

1. Historiográfia és fogalmak

Birtalan Ágnes

2024.

- „Aki uralja a múltat, az uralja a jövőt is; aki uralja a jelent, az uralja a múltat is.”
- “Who controls the past controls the future. Who controls the present controls the past.”
- (George Orwell)

A képek forrása (utolsó megtekintés: 2024.09.09.)

- Chingis Khan's conquest. https://en.wikipedia.org/wiki/History_of_Mongolia#/media/File:Genghis_Khan_empire-en.svg
- Deerstones. https://www.bradshawfoundation.com/news/rock_art.php?id=Mongolian-deer-stones&lang=en
- Great Khans' portraits. https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_Mongol_rulers#/media/File:Emperoryuandinastycollage.jpg
- Jürchen Empire. [https://en.wikipedia.org/wiki/Jin_dynasty_\(1115%E2%80%931234\)#/media/File:Jin_Dynasty_1141_\(no_borders\).png](https://en.wikipedia.org/wiki/Jin_dynasty_(1115%E2%80%931234)#/media/File:Jin_Dynasty_1141_(no_borders).png)
- Kimmer warriors. <https://en.wikipedia.org/wiki/Cimmerians#/media/File:Kimmerer1.jpg>
- Lonely deerstone. <https://montsame.mn/en/read/135246>
- The Great Mongolian Empire. https://en.wikipedia.org/wiki/History_of_Mongolia#/media/File:Mongols-map.png
- The Map of the Steppe. https://www.researchgate.net/publication/307629529_The_Palaeartic_steppe_biome_a_new_synthesis/figures?lo=1
- The Map of the Mongol Tribes and Confederations in 1207. <https://timemaps.com/civilizations/the-mongol-empire/>

A képek forrása 2 . (utolsó megtekintés: 2024.09.16.)

- Archaeology of Xiongnu. <https://www.youtube.com/watch?v=mvHjTU1YJu0>
- Longmen grotto. https://en.wikipedia.org/wiki/Longmen_Grottoes#/media/File:2016-05-21_Luoyang_Longmen_Grottoes_anagoria_10.JPG
- Mao Dun. <https://medium.com/frame-of-reference/he-built-the-largest-empire-in-ancient-history-yet-remained-relatively-unknown-d017a028b1eb>
- The map of the Rouran Empire. https://en.wikipedia.org/wiki/Rouran_Khaganate#/media/File:Map_of_the_Rouran_Khaganate.png
- The Map of the Xiongnu Empire. https://en.wikipedia.org/wiki/Xiongnu#/media/File:Map_of_the_Xiongnu,_circa_150_BCE.png
- Unicorn (Xiongnu). <https://archaeology.org/issues/january-february-2020/collection/mongolia-xiongnu-tomb/>
- Wei dynasty (map). https://en.wikipedia.org/wiki/Northern_Wei#/media/File:Northern_Wei_map.jpg
- Xianbei army. [https://en.wikipedia.org/wiki/Northern_Wei#/media/File:Tomb_Terracotta_Group_of_Figurines,_Northern_Wei_\(tomb_of_Sima_Jinlong\).jpg](https://en.wikipedia.org/wiki/Northern_Wei#/media/File:Tomb_Terracotta_Group_of_Figurines,_Northern_Wei_(tomb_of_Sima_Jinlong).jpg)

A képek forrása 3 . (utolsó megtekintés: 2024.09.16.)

- Buddhist monks. https://en.wikipedia.org/wiki/File:Central_Asian_Buddhist_Monks.jpeg
- Kitan Script. https://en.wikipedia.org/wiki/Khitan_people#/media/File:Da_Jin_huang_di_dutong_jingl%C3%BCe_langju_n_xingji_%E5%A4%A7%E9%87%91%E7%9A%87%E5%BC%9F%E9%83%BD%E7%B5%B1%E7%B6%93%E7%95%A5%E9%83%8E%E5%90%9B%E8%A1%8C%E8%A8%98.jpg
- Kitans 10th Century. https://en.wikipedia.org/wiki/Khitan_people#/media/File:MongolHuntersSong.jpg
- Manichean Painting (Uigur). <https://literatureandhistory.com/episode-084-manichaeism/>
- Rouran Saddle. <https://www.sci.news/archaeology/wooden-saddle-mongolia-12536.html>
- Tes Inscription. <https://erdem.gov.tr/tam-metin-pdf/822/eng>
- The Maps of the Uigur Empire
- <https://cartographer.substack.com/p/tamim-ibn-bahrs-journey-to-the-uyghur>
- <https://cartographer.substack.com/p/the-collapse-of-the-uyghur-khaganate>
- Uigur Buddhism. <https://www.youtube.com/watch?v=GU0YdNurT9M>
- Uygur Script (Kocho). <https://akademiye.org/en/?p=1611>
- Xixia Empire. <https://weaponsandwarfare.com/2015/10/24/mongol-conquest-xia-dynasty/>

Primer források 1.

Belső források

- *A mongolok titkos története*. Fordította és jegyzetekkel ellátta Ligeti Lajos. Budapest, Gondolat Kiadó 1962. (Osiris Kiadó 2004.) Lásd a Terebess.hu oldalon is. (2024.09.08.)
- *Nagy sárga krónika a régi mongol kánok származásáról*. Fordította, a jegyzeteket és az előszót írta: Tóth Zsolt, a bevezető tanulmányt írta: Birtalan Ágnes. Budapest, Magyarorsággkutató Intézet 2023. Lásd még az alábbi linken: <https://birtalan.innerasia.hu/download/> (2024.09.08.)

Primer források 2.

Külső források

- Plano Carpini útijelentése 1247-ből. In: Györffy György (szerk.) Julianus barát és napkelet fölfedezése. Budapest, Szépirodalmi Könyvkiadó 1986. 91–183. Lásd a Terebess.hu oldalon is. (2024.09.08.)
- Rubruk útleírása 1255-ből. In: Györffy György (szerk.) Julianus barát és napkelet fölfedezése. Budapest, Szépirodalmi Könyvkiadó 1986. 201–380. Lásd a Terebess.hu oldalon is. (2024.09.08.)
- Marco Polo utazásai. Fordította, bevezetéssel és jegyzetekkel ellátta: Vajda Endre. Budapest, Gondolat Kiadó 1984.

Tanulmányok: szövetség és legitimitás

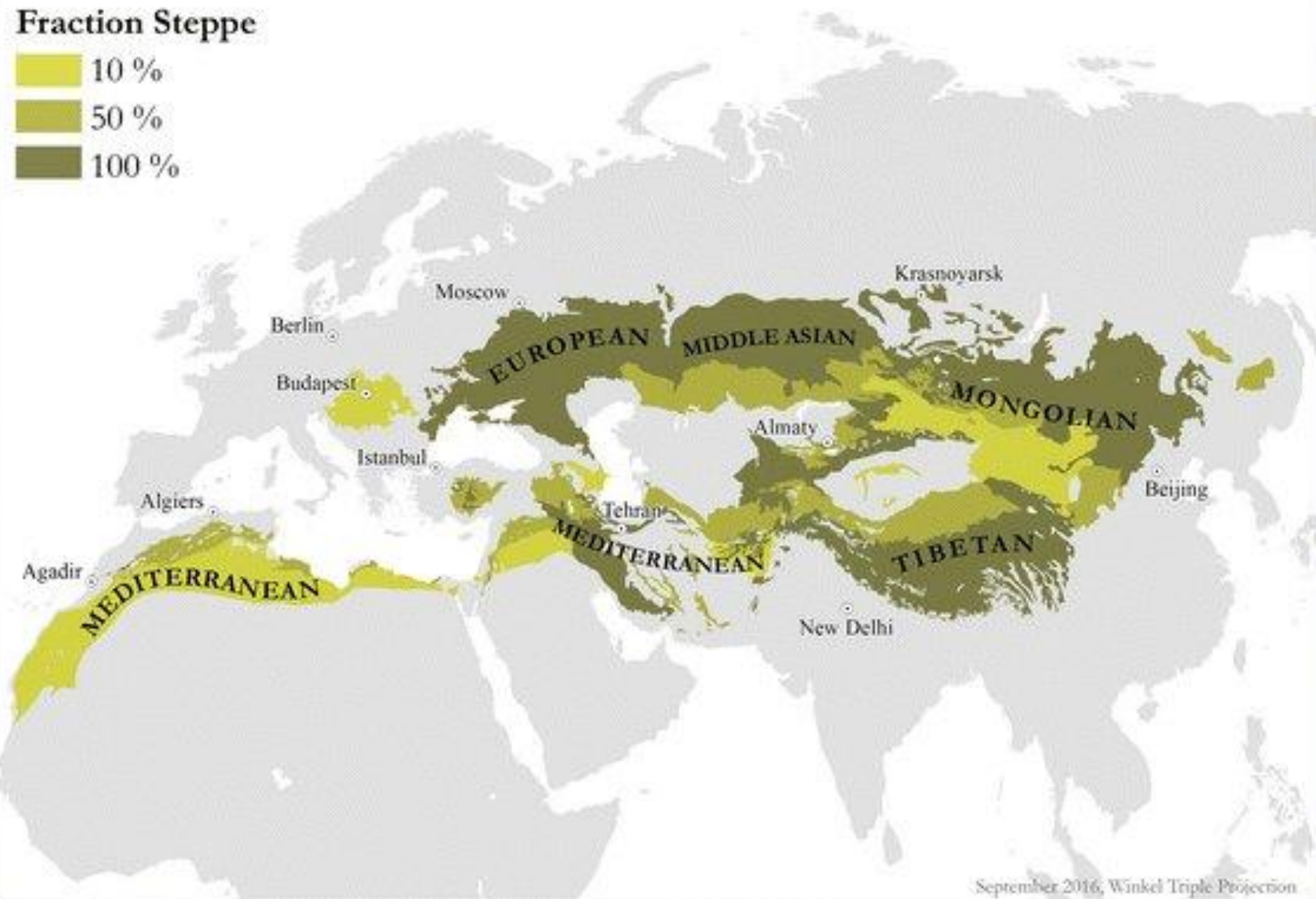
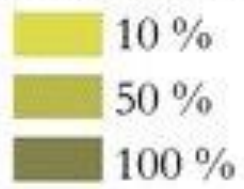
- Birtalan, Ágnes: Rituals of Sworn Brotherhood (Mong. *anda bol-*, Oir. and, *ax düü bol-*) in Mongol Historic and Epic Tradition. In: Zimonyi, István (ed.) *Chronica. Annual of the Institute of History, University Szeged*. 7–8. (2007–2008) 44–56.
- Birtalan, Ágnes: The Mongolian Great Khans in Mongolian Mythology and Folklore. *AOH* 58.3. (2005) 299–311.
- Sinor, Denis: The Making of a Great Khan. In: Kellner-Heinkele, Barbara (ed.) *Altaica Berolinensia, The Concept of Sovereignty in the Altaic World. Permanent International Altaistic Conference 34th Meeting Berlin 21–26 July, 1991*. Wiesbaden, Harrassowitz Verlag 1993. 241–258.

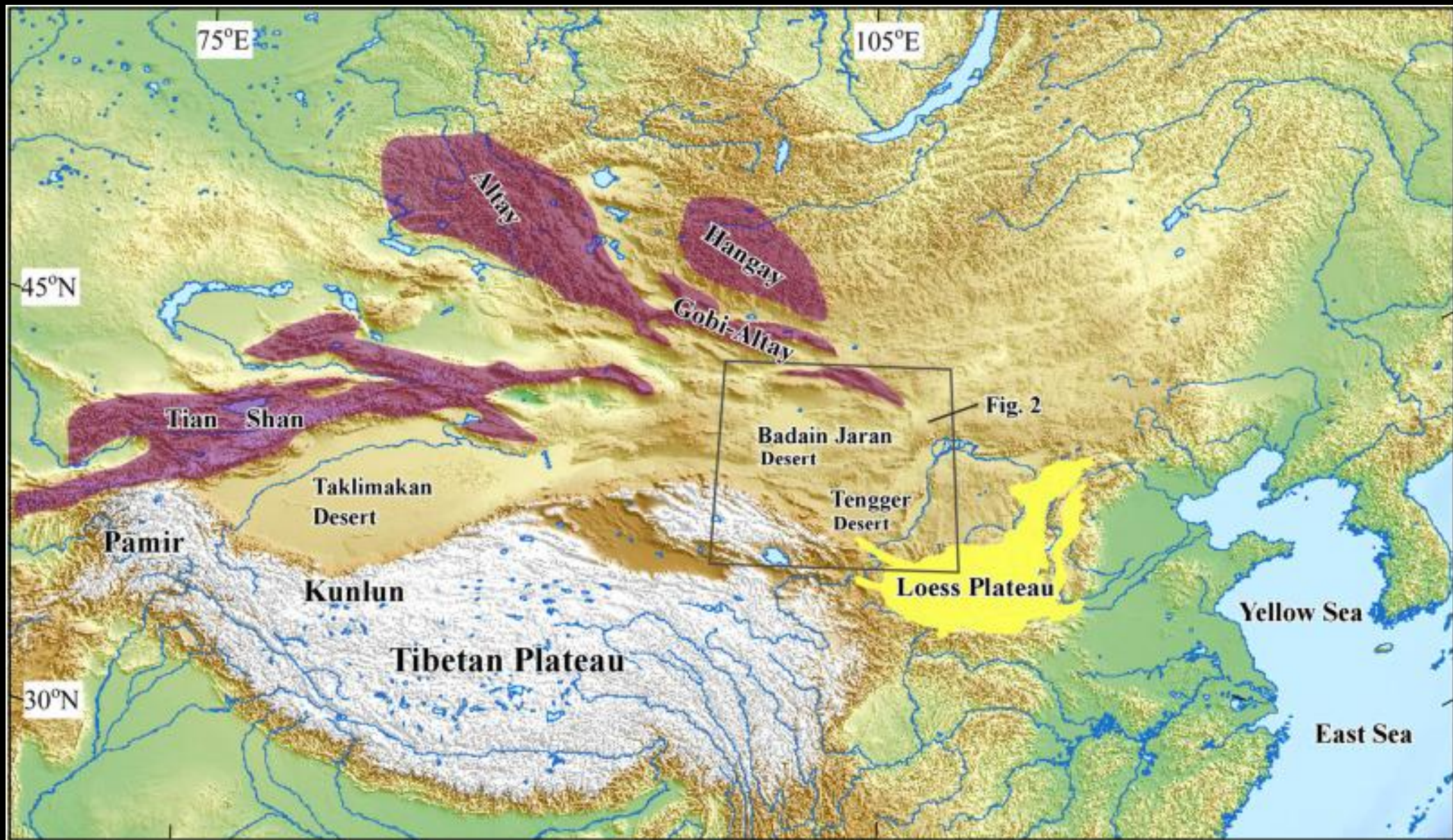

Belső-Ázsia fogalmai

- Sinor, Denis *The Cambridge History of Early Inner Asia*. New York, Cambridge University Press 1990.
- Sinor, Denis: *What is Inner Asia?* Bloomington IN, Indiana University, Asian Studies Research Institute 1975.
- Vásáry István *A régi Belső-Ázsia története*. (Magyar Őstörténeti Könyvtár 19.). Budapest, Balassi Kiadó 2003.

Fraction Steppe

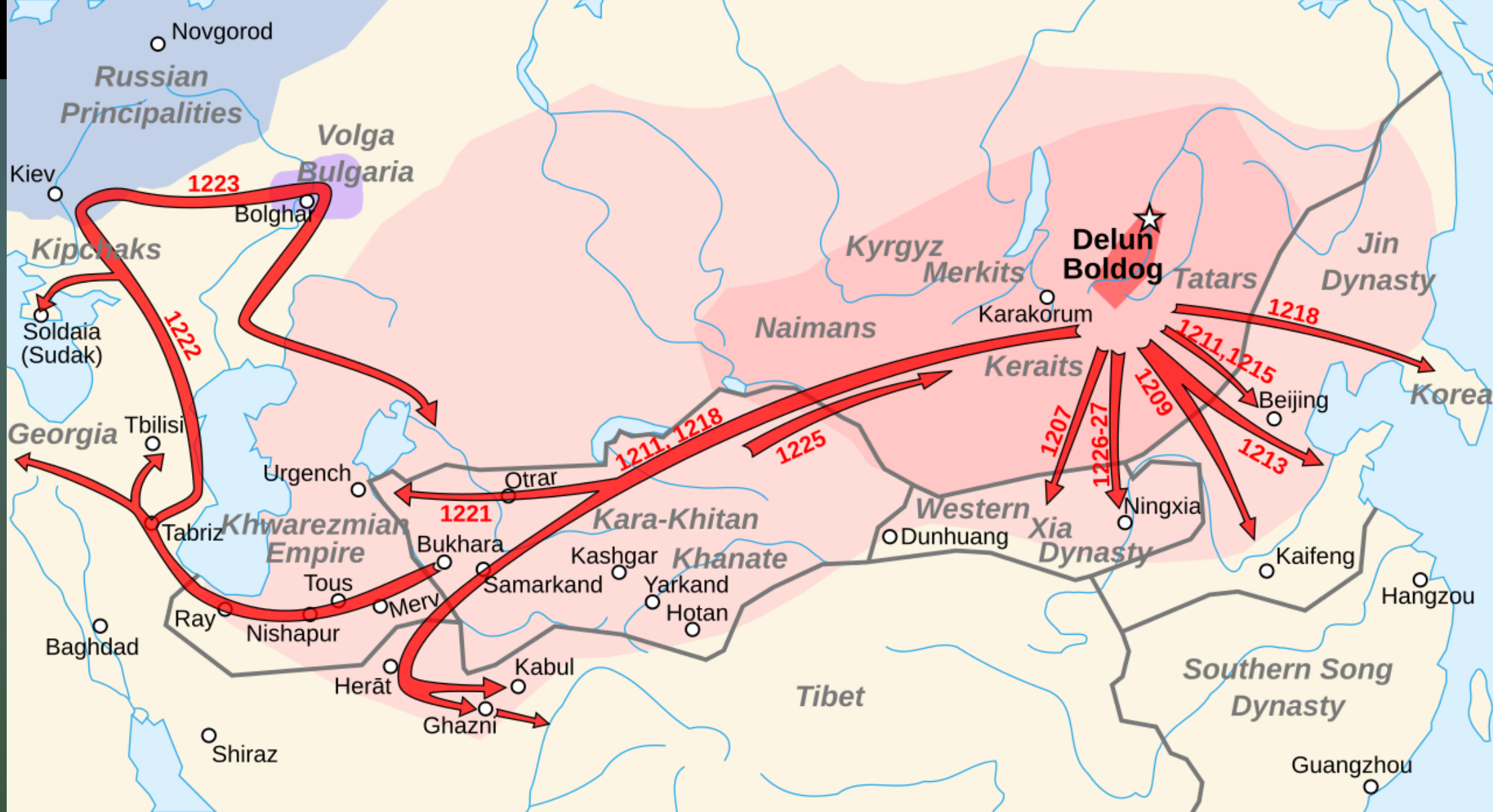

MONGOL EMPIRE

c.1207

 Original area of control	 Empire in 1207 and 1227	 Empires in Asia at the beginning of the 13th century
 Movements of Genghis Khan and his generals	 Limits of the empire	 0 1000 km

Indoeurópai népek

- Kimmerek i.e. 12-8. század
- Szkíták i.e. 7. századtól.
- Hérodotosz, *A görög-perzsa háború*. Budapest, Osiris 2000.
- Sztereotipizálás (görög és bizánci / kínai / arab, perzsa források)

Hérodotosz IV. könyv

- 26. Mint mesélik, az isszédonoknak ilyenek a szokásaik. Ha valakinek meghal az apja, az egész **rokonság juhokat hajt** oda, az **állatokat áldozatként levágják, a húsvat földarabolják**, de földarabolják a házigazda meghalt **apját** is, aztán összekeverik az egész húst, és feltálalják lakomának. A **halott fejről pedig lehúzzák a bőrt**, megtisztítják, bearanyozzák, aztán istenszoborként tisztelik és évenként nagy áldozatokat mutatnak be előtte. A fiú itt úgy tiszteli az apját, mint a hellének a halottakat a halotti ünnepeken. Különben pedig ezekről is az a hír járja, **hogy igazságosak, s hogy az asszonyoknak a férfiakéval egyenlő jogokat adnak.**

Török? és mongol? népek Belső-Ázsiában

- Xiongnu Birodalom 匈奴 i.e. 3. század i.sz. 1. század
- Xianbei – Tabgach/Duoba (Wei) 386-535
- Rouran/Ruanruan kaganátus (Nirun) 330-555
- Uighur kaganátus 744-840 (turkesztáni időszak: 9-13. század)
- A kirgizek törzsszövetsége 9-11. század

Tibeti és mandzsu népek Belső-Ázsiában

- Xixia Birodalom (1038-1227)
- Jürchen Jin Birodalom (1115-1234)

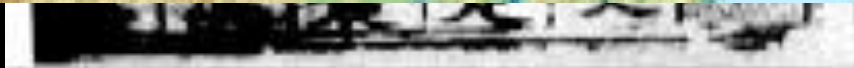
Primer források 2.

- Külső források
- **Watson, Burton (transl.):**
Records of the Grand Historian II. Han Dynasty. Hong Kong-New York Columbia University Press 1993.
- **Sima Qian (司馬遷 145-86)**

MONGOLIA

(330-555)

UGRIC TRIBES

QUSHE TURKIC TRIBES (KIPCHAK?)

GEKUN SAMOYEDS

MONGOLIC TRIBES

NIRUN

NIRUN

XIANBEI

WULOUHOU (OLKHONUD?)

UGRIC TRIBES

DUBO?

NIRUNS

KUMO XI

YUEBAN (XIONGNU) KINGDOM

WUSUN

INDO-

GAOCHEROURAN KHAGANATE

Mumo (capital)

XIANBEI

KHITANS

GAOCHER

TURKUT ASHINA

NIRUN

NIRUN

KUMO XI (TATABI)

HEPHTHALITE

(FORMER VASSAL OF THE NIRUN)

TOCHARIANS

TRIBES TIELE

MONGOLIC TRIBES

XIANBEI

TUOBA XIANBEI

EMPIRE

KRORAIN KINGDOM

TUYUHUN

MUYUN

(MURONG-XIANBEI) KINGDOM

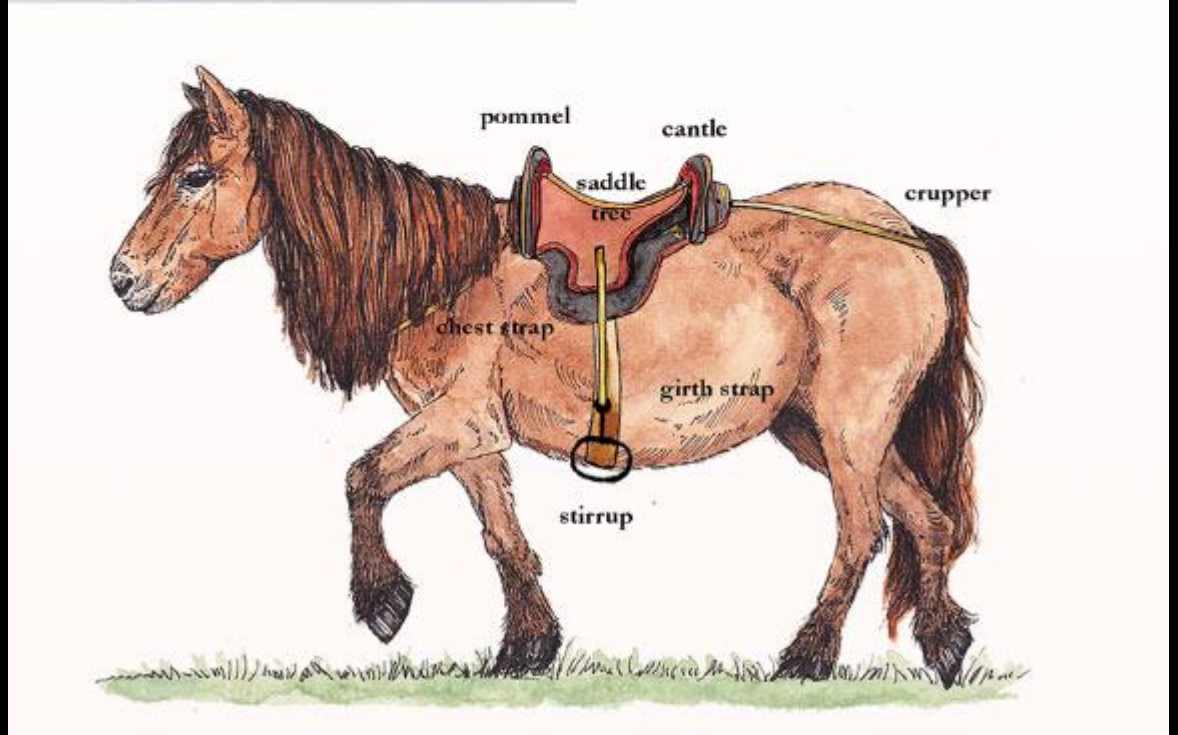
XIANBEI XIONGNU TUFA

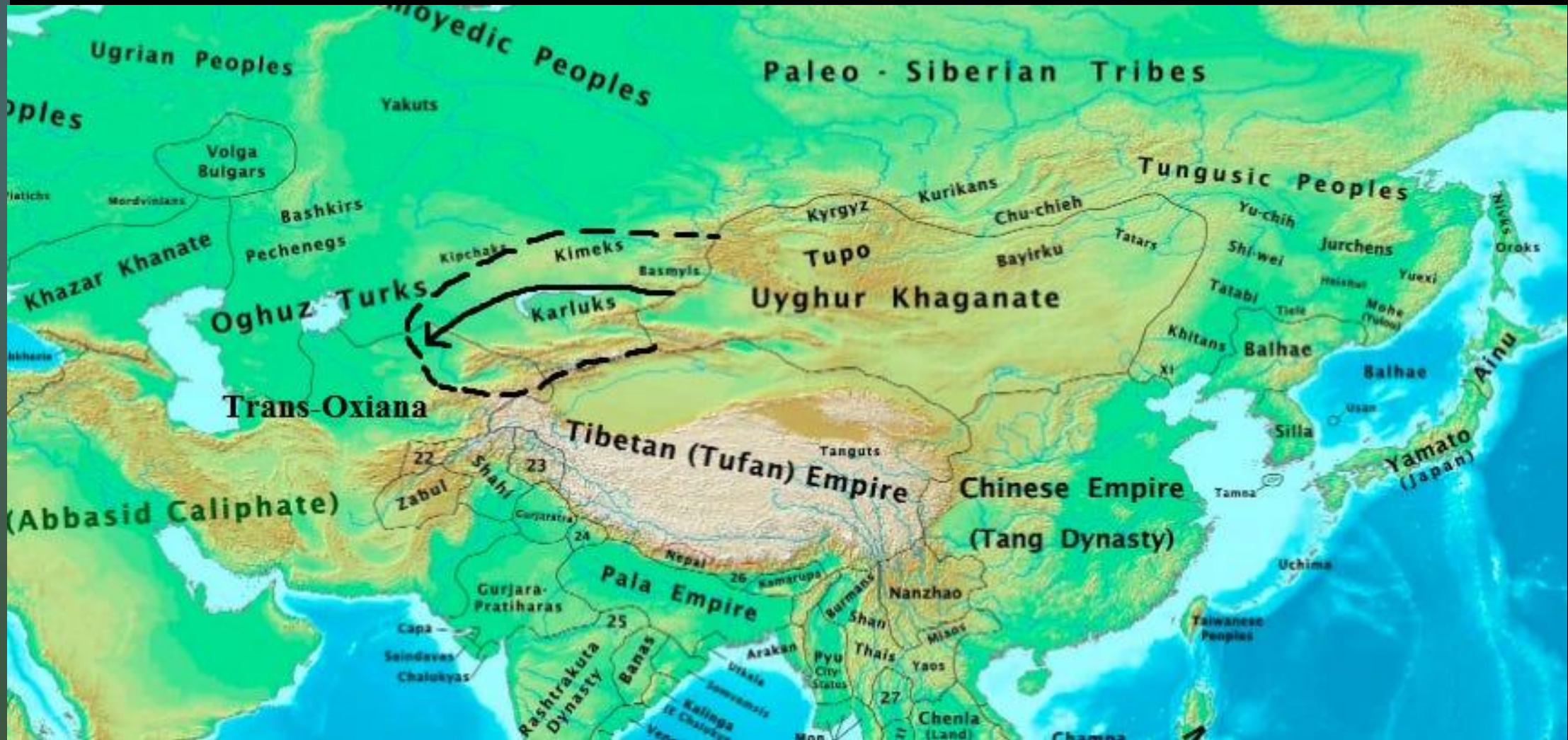
TUOBA

TUOBA WEI

TIBETANS

TANGUTS

15
 16
 1
 1

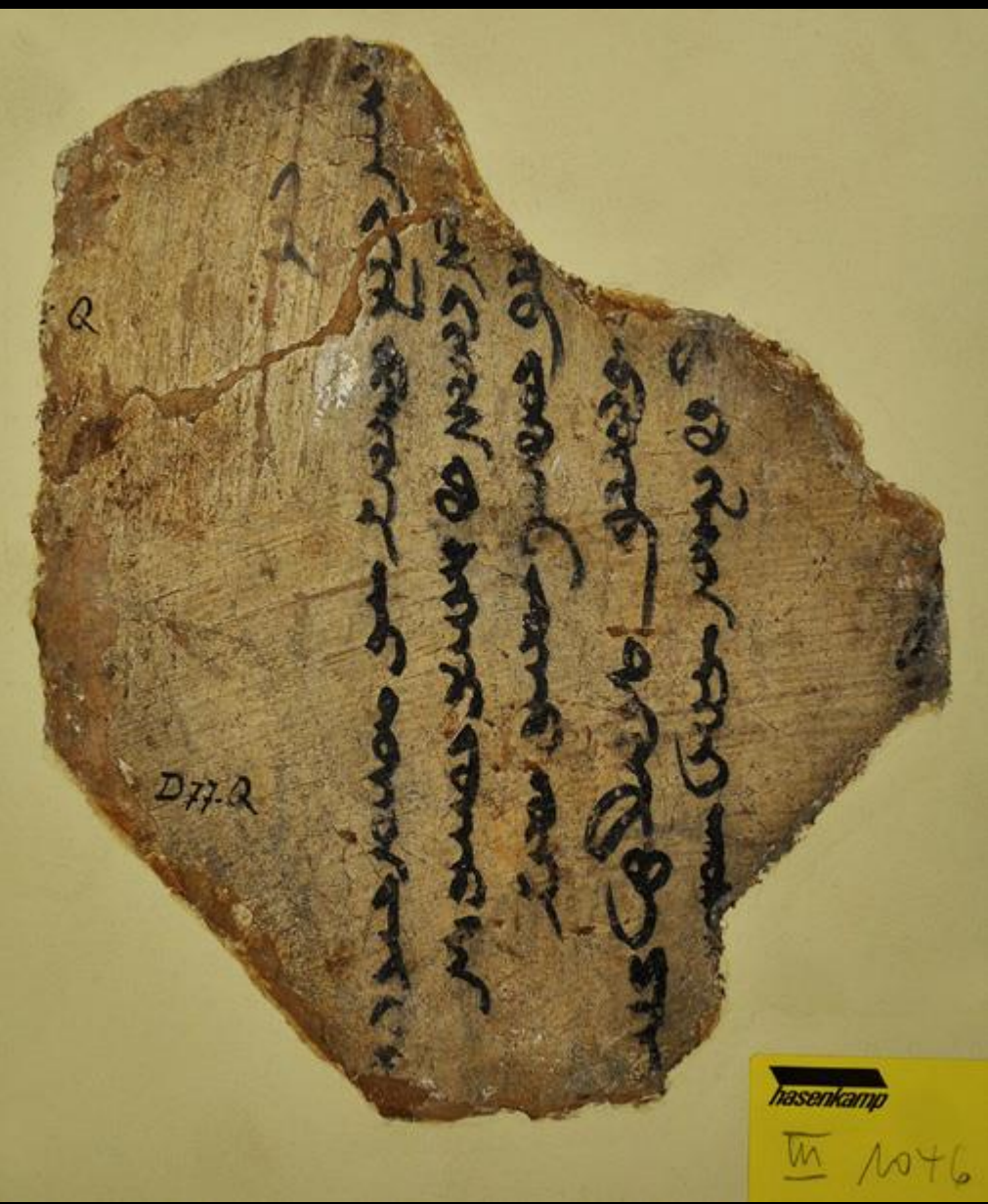
[Handwritten text in a cursive script, likely a list or account, with some numbers and symbols.]

Eastern side

[Handwritten text in a cursive script, continuing the list or account.]

South side

10-5

hasenkamp
 1046

